

artikler, der indleder bogen, og som alle er empirisk funderede i Florina-regionen i det nordlige Grækenland, tæt på grænsen til Makedonien. Riki van Boeschoten synes ikke at problematisere eksistensen af de forskellige etniske „grupper“, der tilsyneladende befolker denne region, men når kun så langt som at se etnicitet som klassebestemt. Konklusionen, „at forskel lader til at være af betydning“ (s. 43), kan bogens redaktør næppe være tilfreds med: Ja, men hvilke forskelle og under hvilke omstændigheder og så videre? Muligvis skyldes den fraværende analyse til dels, at meget af forfatterens empiri er baseret på en spørgeskema-undersøgelse, og at de lokale mennesker overhovedet ikke kommer til orde. Det er svært at forstå, hvordan man kan hævde at analysere betydningen af etnisk identitet uden at interessere sig for det individuelle perspektiv.

Til gengæld er der aktørperspektiv til overflod i den efterfølgende artikel, hvor Piero Vereni leverer en lyrisk, indlevende og kærlig beskrivelse af en enkelt græsk-makedoners livs- og lidelseshistorie, som denne influeres af de større politiske begivenheder i området, først og fremmest gennem en analyse af denne ældre mands notesbøger, en form for selvbiografi. Her bliver problemet det modsatte af i van Boeschotens artikel, nemlig manglen på kontekstualisering, der kunne sætte denne interessante og dramatiske skæbnefortælling ind i et bredere perspektiv. I stedet er vi efterladt med en tragisk livshistorie, som det er svært ikke at fælde en tåre over, men som man i øvrigt ikke kan stille noget op med.

Endelig gives der i historikeren Iakovos Michailidis' artikel et bud på en alternativ historieskrivning, nemlig tabernes gemte/glemte perspektiv. Taberne er i dette tilfælde de makedonske grækere, der i det 20. århundredes begyndelse og senere i borgerkrigen efter Anden Verdenskrigs afslutning kæmpede mod den græske centralregering og endte med at måtte flygte ud af landet. I „den nye verden“, hvor de primært søgte tilflugt, sidder de og deres efterkommere ifølge Michailidis stadig og skumler over nederlaget og drømmer om oprejsning og dannelse af et Stor-Makedonien. Det er jo vanskeligt at tilbagevise, men det forekommer problematisk, at forfatteren tilsyneladende ikke har talt med nogle af de immigranter, han karakteriserer som stærkt nationalistiske. Det er jo et velkendt fænomen, at historien skrives af sejrherrene, og at de personlige/lokale fortolkninger af fortiden ikke altid stemmer over-

ens med den nationale historie, og meget andet er der ikke at hente i denne artikel, hvor der ikke for alvor går i dybden med, hvad tabernes historie nærmere går ud på, og hvad den kan tilføje den officielle græske historieskrivning, som i øvrigt heller ikke ekspliciteres.

På trods af bogens ujævne kvalitet og meget spredte fokus kan den dog for dens stærke artikler anbefales til folk, der ikke stiller sig tilfredse med massemediernes fremstilling af konflikterne i Makedonien og det tidligere Jugoslavien. Dens kritiske forholden sig til både denne essentialiserede, etniske forståelsesramme og til den multikulturalistiske diskurs er velgørende. Imidlertid er kritikken af multikulturalismen ikke af ny dato, og man kunne have ønsket sig, at bogen i større omfang, end tilfældet er, havde forholdt sig til og indskrevet sig i den mere generelle debat om det multikulturalistiske samfund, som den har udfoldet sig i USA, Canada, Storbritannien og andre vestlige lande. Ligeledes ville det være rart at få opstillet et konstruktivt alternativ til multikulturalismen; det er jo næppe det pluralistiske samfund i sig selv, forfatterne har problemer med. Desuden må „Macedonia“ (altså bogen!) meget gerne snarligt suppleres af en mere udførlig antropologisk behandling af den nuværende konflikt i Makedonien.

*Anders Stefansson
Ph.d.-stipendiat
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Erik Jørgen Hansen & Bjarne Hjorth Andersen: Et sociologisk værktøj. Introduktion til den kvantitative metode. København: Hans Reitzels Forlag 2000. 268 sider. ISBN 87-412-2639-9. Pris: uoplyst.

Det har jeg da ikke forstand på – var min første tanke, da jeg blev tilbudt at anmelde denne bog. Hvordan kan en antropolog, der nok underviser i feltarbejdets mangeartede metoder, men dog alligevel ved mest om såkaldt kvalitative metoder, overhovedet lave en kvalificeret anmeldelse af en bog om „den kvantitative metode“? Men efter at have kigget lidt i den var min næste tanke, at jeg nok alligevel havde nogle kommentarer til denne bog. Bogen er – som titlen antyder – en introduktion til den kvantitative metode eller rettere til survey-metoden (som det hedder på godt dansk). Det er ikke en bog, hvorved man kan

lære sig at udføre surveys, men en bog, man med fordel kan læse, hvis man interesserer sig for den bagvedliggende logik og metodik i survey-undersøgelser. Bogen er velskrevet i et sprog, der balancerer fint mellem dagligdags alment sprog og sociologisk fagterminologi, og indføringen i sociologiens eksotiske metodebegreber er pædagogisk og letfattelig (selv for en antropolog). Bogen indeholder 11 kapitler, der groft kan inddeles i tre dele.

En indledende del består af de tre første kapitler, hvor forfatterne forsøger at definere, hvad de mener med „et socialt fænomen“ og dermed også genstandsfeltet for sociologi og relevansen af den kvantitative metode, samt hvad begreber som „teorier“, „modeller“ og „hypoteser“ refererer til. Denne del er interessant læsning, og der er ikke meget, jeg kan være uenig med forfatterne i. Pointen, at det er den sociale teori, der ligger bag formulering af modeller og hypoteser, som gør et givent studie til et sociologisk studie, er betryggende. Forfatterne siger ligeud, at statistik ikke er sociologisk i sig selv, men indgår som et vigtigt element i en sociologisk analyse. De hævder endda at ren statistik er kedelig – selv for en sociolog – hvilket jo er ganske rart at få at vide. Der argumenteres endvidere for, at sociologi handler om grupper af mennesker, og at man stræber mod at producere data, der kan anvendes i generaliseringer, der rækker ud over det faktiske datamateriale, og at mange af de metodiske aspekter, som gennemgås i bogen, tjener det formål at kunne retfærdiggøre troværdigheden af sådanne generaliseringer. Det er nok ikke alle antropologer – ej heller alle sociologer – der deler denne stålsatte tro på nødvendigheden af at kunne generalisere fra en stikprøve til en hel population. Og dog – selv på Institut for Antropologi har jeg fornemmet, at mange studerende ønsker at kunne foretage sådanne generaliseringer ud fra ret begrænsede datamængder. Overordnet synes jeg denne del af bogen er interessant, og forfatterne udviser en stor bevidsthed om forholdet mellem teori og empiri samt en eksemplarisk klarhed i deres klassifikatoriske tænkning. Selvom antropologer ikke ønsker at lave store generaliserbare survey-undersøgelser, kan man få inspiration til klar tænkning om klassifikationer og begrebsbrug, også i forhold til undersøgelser, der beskæftiger sig med ikke-kvantificerbare empiriske forhold.

I de følgende seks kapitler går forfatterne tæt på metodiske problemstillinger såsom relevante variabler og klassifikationer, udvalg

af undersøgelsespopulationer og stikprøver, konstruktion af spørgsmål og spørgeskemaer, kodning af materialet, opstilling af tabeller og grafer samt statistisk analyse. Selvom denne del også er velskrevet og pædagogisk, er det her bogen nærmer sig grænserne for, hvor min kedsomhed truer med at tage over, og min positive indstilling er tæt ved at bryde sammen. Det er her, man finder forklaringer på, hvad forskellen på krydstabeller med „horisontal procentfordeling“, „vertikal procentfordeling“ og „frekvens procentfordeling“ består i, samt advares mod det forfødende i såvel tabeller som i grafers visuelle fremstillinger af sådanne procentfordelinger og belæres om, at histogrammer er bedre end frekvenspolygoner. Det er også her, læseren introduceres til eksotiske metodiske begreber som statistisk signifikans, nulhypoteser, frihedsgrader, konfidensintervaller og χ^2 -test (nej, det har ikke noget at gøre med energiniveaet i meridianerne ifølge det traditionelle kinesiske behandlingssystem). Alle disse metodiske begreber med tilhørende matematiske formler og præsentationsformer sigter mod at vurdere gyldigheden og pålideligheden af sandsynligheden for kausale sammenhænge mellem to eller flere variabler. Der lægges vægt på matematisk præcision og advares mod at drage forhastede slutninger om kausale sammenhænge. Det velkendte eksempel om en gammel svensk undersøgelse, som påviste, at år med forekomst af mange storke efterfulgtes af et år med forekomst af mange fødsler, trækkes frem til skræk og advarsel mod sådanne forhastede konklusioner på baggrund af simple korrelationer mellem to variabler. Det er til tider hård læsning med alle disse matematiske formler og forklaringer, og man kan – som sagt – ikke lære at udføre statistiske analyser ved at læse denne bog. Men disse kapitler er gode til opslag, hvis man sidder med tabeller og grafer fra survey-undersøgelser foran sig, og ikke lige har helt check på, hvad de forskellige begreber betyder. Bogen er også forsynet med et udmærket og detaljeret register, hvor man kan slå sådanne begreber op og dermed hurtigt finde frem til, hvor de er beskrevet.

Ved læsning af kapitlerne om interview og konstruktion af spørgsmål og spørgeskemaer var problemet ikke, at kedsomheden kom snigende. Snarere tværtimod. I denne sammenhæng var det svært at holde kroppen i ro af bare irritation. Jeg synes, at det er fantastisk, at der stadig, anno 2000, udgives lærebøger, hvor der

lægges vægt på, at interviewere skal instrueres omhyggeligt i at oplæse spørgeskemaets tekst helt nøjagtigt i ordlyden og med samme intoning i interview efter interview – ligegyldigt om respondenter er et barn, en punker, en midaldrende forretningsmand eller en pensionist. Der skrives eksplicit, at spørgeskemaet er „måleinstrumentet“, og at spørgeskemaet inklusive eventuelle mellemtekster udgør en samlet standardiseret „stimulus“! Det er ren pavlovsk stimulus-og-respons-tænkning med et rationale, der går ud på, at giver man blot alle respondenter nøjagtig samme stimuli, vil de også afgive svar, der er nøjagtigt lige valide og pålidelige. Respondenten som subjekt bliver reduceret til en beholder, der indeholder færdige svar, som det blot gælder om at få ud af beholderen uden at forurene eller på anden måde påvirke dem. Forfatterne er godt klar over, at der findes metodeteoretikere, der betvivler denne opfattelse af respondenter som en beholder, der ved rette stimulus vil afgive det sande svar, og mener, at dette synspunkt indebærer en opfattelse af, at „man i en enkelt fase af surveyforløbet bevæger sig på videnskabelig usikker grund“. De bekender sig imidlertid selv til den fløj, som mener, at man gennem standardisering og god håndværksmæssig produktion af de rigtige og de rigtigt formulerede spørgsmål, fremsat på den rigtige måde, kan omgås denne problematik.

For en læser uddannet i den antropologiske forskningstradition, hvor man lægger vægt på at møde den enkelte informant dér, hvor vedkommende selv er, såvel sprogligt som kognitivt og interesseremæssigt, er denne præsentation af spørgeskemaer og interview-teknik helt hen i vejret. Jeg tror ikke et øjeblik på, at standardisering giver specielt valide svar, og det virker på mig, som om forsøget på standardisering af interview og spørgeskemaer samt hele den retorik, der er omkring dette emne, er helt forkert. Ved at standardisere får man netop ikke sammenlignelige svar, men svar, der refererer til alt muligt forskelligt, alt efter hvordan den interviewede opfatter den konkrete formulering og hvilke forudsætninger og erfaringsmæssige rammer, vedkommende har for at tillægge ordene betydning. Surveys udført i overensstemmelse med de anvisninger, der gives i denne bog, kan efter min bedste overbevisning karakteriseres som præcise og æstetisk smukke matematiske gymnastikøvelser udført på en grund af kvik-sand.

I bogens sidste del anlægges igen et mere overordnet syn på survey-metoder og deres anvendelse i forhold til belysning af ændringer over tid og i tværnationale sammenligninger. Det sidste kapitel er viet forskningsetik og etikens relation til forskning som håndværk. Der er ikke meget at sige om disse kapitler. Der bringes nogle trivielle bemærkninger om problemer med at sammenligne data fra undersøgelser udført på forskellige tidspunkter eller i forskellige lande. Problemerne ses hovedsageligt knyttet til forskelle i klassifikationer af undersøgelsesmateriale og i de matematiske beregninger.

Alt i alt en bog, der kan være interessant at læse, hvis man har sociologisk survey-materiale foran sig og gerne vil forstå lidt af baggrunden for dets tilblivelse. Jeg håber bare ikke, der er nogen, der lader sig forføre af ideerne om det formålstjenlige (og videnskabelige) i standardisering af spørgsmål og interviews.

Helle Johannessen
Institut for Idræt og Biomekanik
Syddansk Universitet

Daniel Miller & Don Slater: The Internet: An Ethnographic Approach. Oxford & New York: Berg 2000. 217 sider. ISBN 1 85973 389 1 (pb). Pris: £14.99.

Internet er et forholdsvis nyt forsknings-„felt“, inden for hvilket det endnu er småt (for så vidt antropologi angår) med etablerede pejlepunkter, og et antropologisk spørgsmål må være hvorvidt der overhovedet er tale om „et felt“. *The Internet: An Ethnographic Approach* lægger i sin ambition op til et bekræftende svar på dette spørgsmål, selvom forfatterne samtidig slår fast, at „social thought has gained little by attempting to generalize about ‘cyberspace’, ‘the internet’, ‘virtuality’“ (s. 1). Denne tilsyneladende modsætning, finder jeg, er symptomatisk for bogen.

Fokus er på, hvordan internetteknologi bliver forstået og assimileret „et sted“ som en integreret del af den kompleksitet, der i øvrigt kendetegner antropologiske „steder“... „Stedet“ for denne kontekstualisering er – som ved Millers tidligere arbejder – Trinidad. Nærværende anmeldelse skal kontekstualiseres ved, at jeg intet kender til Trinidad, og at mit kendskab til Millers tidligere arbejder er begrænset. En læser bedre bekendt med begge dele vil muligvis kunne læse bogen – som en bog om internet – med et andet og større